

De Vrije Universiteit werd in 1880 gesticht door de een jaar eerder opgerichte Vereniging voor Hoger Onderwijs op Gereformeerde Grondslag. De directe aanleiding daarvoor was de wet op het hoger onderwijs van 1876, die de oprichting van bijzondere universiteiten mogelijk maakte. In zijn populair-wetenschappelijk geschiedwerk over deze vereniging stelde prof. dr. J. Roelink, hoogleraar aan de vu voor middeleeuwse geschiedenis, in 1979, dat vanaf het begin bij de oprichters geen eenstemmigheid had bestaan over wat nu precies de gereformeerde beginselen inhielden, waarvan de nieuwe universiteit zou dienen uit te gaan.¹ In 1887 zou dat al leiden tot het vertrek van de hoogleraar dr. P. J. Hoedemaker vanwege zijn principiële bezwaren tegen de Doleantie. In 1896 zouden de hoogleraren jhr. mr. A. F. en W. H. de Savornin Lohman volgen als gevolg van principiële, politieke verschillen van mening met de leiding van de vu. In 1926 zou een hevig conflict binnen de Gereformeerde Kerken over de interpretatie van het Scheppingsverhaal uit Genesis niet alleen een kerk-scheuring tot gevolg hebben, maar ook indirect het vertrek van enkele hoogleraren. Dat het ook anders kon, bleek evenwel uit het feit dat twee hoogleraren, de jurist mr. dr. P. A. Diepenhorst en de classicus dr. R. H. Woltjer, in functie bleven, hoewel zij wel de Gereformeerde Kerken de rug toekeerden en zich aansloten bij de daarvan afgesplitste Gereformeerde Kerken in Hersteld Verband.

Toch werd het basisprincipe, dat de oprichters van de vu in 1879 hadden vastgelegd in artikel 2 van de Statuten van de Vereniging in 1926 niet gewijzigd. In dat artikel werd gesteld, dat de Vereniging geheel en uitsluitend uit wilde gaan van de gereformeerde beginselen voor alle onderwijs, dat vanwege de Vereniging zou worden gegeven.² Dat over de inhoud van die beginselen bij voortduring diepgaande